

УДК 347.439

Ф.А. Шимко,

здобувач кафедри цивільного права та процесу ФПМК
Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРИПИНЕННЯ НЕДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПРОЩЕННЯМ БОРГУ

Анотація. У статті аналізуються положення чинного законодавства України, які регулюють припинення недоговірних зобов'язань внаслідок звільнення кредитором боржника від його обов'язків. Визначено конкретні види регулятивних та охоронних недоговірних зобов'язань, які можуть бути припинені на підставі договору про прощення боргу.

Ключові слова: припинення зобов'язань, прощення боргу, недоговірні зобов'язання, правочин, договір.

Постановка проблеми. Більшість способів припинення зобов'язань наділені певною відособленою правовою природою, що виключає можливість встановлення загальних правил їх застосування. Прощення боргу слід розглядати в якості двостороннього безоплатного правочину, за яким кредитор звільняє боржника від обов'язку, передбаченого первісним зобов'язанням, повністю або частково. Значною групою зобов'язань, дослідження яких є необхідним в аспекті застосування прощення боргу, є недоговірні зобов'язання. На сьогодні відсутні ґрунтовні наукові дослідження стосовно можливості припинення недоговірних (регулятивних або охоронних) зобов'язань на підставі договору прощення боргу. Від так, існує необхідність встановити умови застосування прощення боргу, які визначають обсяг сфери його застосування до конкретних видів зобов'язань.

Аналіз останніх досліджень та виокремлення нерозв'язаних проблем. Окремі аспекти припинення недоговір-

них зобов'язань прощенням боргу були висвітлені у роботах українських та зарубіжних науковців, зокрема, М.І. Брагінського, В.В. Вітрянського, О.М. Ерделевського, А.В. Коструби, Є.О. Крашеніннікова, О.І. Міхно, М. Панченко та інших.

Метою цієї статті є дослідження умов та правових підстав припинення недоговірних регулятивних та охоронних зобов'язань; визначення тих зобов'язань, які можуть бути припинені шляхом укладення договору про прощення боргу.

Викладення основного матеріалу. Положення про недоговірні зобов'язання закріплені в Підрозділі 2 Розділу III «Окремі види зобов'язань» Книги 5 «Зобов'язальне право» ЦК України [1]. Цей факт свідчить про те, що регулювання недоговірних зобов'язань здійснюється нормами «загальної частини» зобов'язального права. В тому числі, мова йде про можливість припинення недоговірних зобов'язань способами, що визначені Главою 50 «Припинення зобов'язань»

ЦК України. Недоговірні зобов'язання опосередковують відносини, зазвичай не характерні для нормального плину життя їх учасників, тобто відсутня безпосередня домовленість осіб на виникнення таких відносин.

До регулятивних недоговірних належать зобов'язання, які виникають із актів органів публічної влади, юридичних вчинків та односторонніх правочинів. Правове регулювання цих зобов'язань здійснюється положеннями Глав 78–80 ЦК України. В свою чергу, до охоронних недоговірних належать зобов'язання, пов'язані із створенням загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи; відшкодуванням майнової та моральної шкоди; набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави. Такі зобов'язання регулюються приписами Глав 81–83 ЦК України.

Недоговірні зобов'язання наділені одностороннім характером: тобто лише одна сторона наділена правом, а інша — виключно обов'язком. При цьому законодавець не вживає в тексті розділів ЦК України, які регулюють недоговірні зобов'язання, терміни «кредитор» та «боржник», замінюючи їх іншими поняттями. В аспекті аналізу загальних ознак недоговірних зобов'язань варто також акцентувати увагу на неможливості їх класифікації за ознакою оплатності (безоплатності), оскільки односторонній характер таких зобов'язань виключає можливість зустрічного надання. Враховуючи вищевикладене, спробуємо надати детальну характеристику застосування прощення боргу для припинення конкретних регулятивних та охоронних недоговірних зобов'язань.

За загальним правилом, під *публічною обіцянкою винагороди без оголошення конкурсу* розуміють недоговірне

зобов'язання, що виникає на підставі звернення до необмеженого кола осіб і полягає у виплаті майнової винагороди особі (особам), яка досягла зазначеного у сповіщенні результату [2, с. 685]. Більшість вчених схильні вважати, що виникнення такого недоговірного зобов'язання можливе за наявності декількох односторонніх правочинів. Зокрема, О.С. Іюффе стверджує, що для виникнення розглядуваного зобов'язання необхідним є складний юридичний склад: сама публічна обіцянка винагороди як односторонній правочин і той результат, за досягнення якого ця винагорода обіцяна [3, с. 782]. Перший односторонній правочин має юридичне значення за наявності сукупності певних ознак: 1) обіцянка має бути публічною, тобто зверненою до необмеженого кола осіб [3, с. 781]; 2) винагорода повинна мати виражений майновий характер; 3) повідомлення про публічну обіцянку винагороди повинно ідентифікувати особу, яка її заявляє, та містити конкретну інформацію про завдання, за виконання якого має бути виплачена винагорода.

Необхідно мати на увазі, що другим одностороннім правочином слід вважати не сам факт досягнення результату, а лише його надання особі, яка публічно обіцяла винагороду. Лише з моменту вчинення другого правочину виникає зобов'язання, за яким одна сторона (боржник) зобов'язана виплатити винагороду за наданий результат, а інша сторона (кредитор) наділена правом вимагати виконання цього обов'язку. Зважаючи на це, публічна обіцянка винагороди виступає як односторонній умовний правочин (ст. 212 ЦК) [4, с. 685]. Не зважаючи на виключний характер переліку підстав припинення такого зобов'язання, що встановлений ст. 1149 ЦК України, на наш

погляд, зобов'язання, що виникають з публічної обіцянки винагородити без оголошення конкурсу можуть бути припинені договором про прощення боргу. Ані правова природа вказаного зобов'язання, ані загально-правові принципи не заперечують можливість припинення такого зобов'язанням звільненням боржника від встановленого обов'язку. При цьому стороною в договорі про прощення боргу може бути виключно особа, яка першою виконала поставлене завдання. Такий висновок логічно обумовлений тим, що саме зобов'язання виникає з моменту надання результату виконаного завдання особі, яка публічно обіцяла винагороду. Тому особа, яка публічно обіцяла винагороду, не може звільнити необмежене коло осіб від обов'язку передати результат поставленого завдання, зважаючи на відсутність зобов'язання як такого. Договір про прощення боргу за аналізованим зобов'язанням може бути вчинений в усній або письмовій формі, передбачати повне або часткове звільнення боржника від обов'язку.

Іншим видом аналізованого зобов'язання є *публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу*. Таке зобов'язання наділене більш складним характером. О.С. Іоффеважав, що зобов'язання, засноване на конкурсі, зобов'язує засновника до сплати і уповноважує здобувача до отримання за надану ним і визнану достойною роботу обумовлену нагороду [3, с. 784].

В науковій літературі найчастіше виражається думка, що виникнення такого зобов'язання обумовлене послідовним, а не одномоментним вчиненням трьох односторонніх правочинів: 1) оголошення конкурсу; 2) надання результатів конкурсу його засновнику; 3) прийняття оціночного рішення про

визначення переможця конкурсу, який досяг найкращого результату.

Оголошення конкурсу являє собою умовний, основний, односторонньо-уповноважуючий правочин, що зобов'язує засновника конкурсу видати переможцю винагороду. Такий правочин безумовно породжує абсолютне цивільне правовідношення, в якому засновнику конкурсу протистоять наперед невизначене коло осіб. Законодавець встановлює істотні вимоги до конкурсу [1].

Другий етап конкурсу пов'язується з наданням учасниками результатів конкурсу його засновнику. В літературі існує думка, що на цьому етапі абсолютне правовідношення трансформується у низку відносних правовідношень, у яких зобов'язаною особою виступає засновник, а уповноваженими — учасники конкурсу, які здійснюють своє право подати роботу засновнику і вимагати від нього її розгляду і оцінки [4, с. 691]. Після надання роботи засновник конкурсу несе точно визначені зобов'язання перед конкретним суб'єктом, який надав роботу. При цьому виникає стільки зобов'язань за участю засновника, скільки робіт фактично подано [2, с. 690].

Останнім етапом виступає винесення оціночного рішення за результатами розгляду конкурсних робіт та визначення переможця (або переможців) конкурсу. Вчинення такого одностороннього правочину обумовлює виникнення у засновника конкурсу обов'язку виплатити винагороду або премію його переможцеві. Таке правовідношення має явно виражений відносний характер.

Визначення моменту виникнення зобов'язання в цьому випадку має принципове значення, оскільки прощенням боргу можна припинити лише існуюче відносне правовідно-

шення. На нашу думку, зобов'язання з публічної обіцянки нагороди все ж таки виникають на другому етапі, тобто з моменту надання учасниками результатів конкурсу його засновнику. Зобов'язання носить власне відносний характер і тим самим відрізняється від абсолютних відносин у зв'язку із наявністю чіткого суб'єктного складу, що унеможливорює пред'явлення вимоги до третьої особи. Отже, з моменту закінчення строку подання конкурсних робіт можна чітко встановити суб'єктний склад та, відповідно, кількість утворених зобов'язальних правовідношень. В кожному окремому зобов'язанні кредитором виступає учасник конкурсу, який наділений правом вимагати від боржника (засновника конкурсу) проведення розгляду та оцінки конкурсної роботи. Виконання такого обов'язку засновником підтверджується оголошенням результатів та визначенням переможця конкурсу, вираженим у формі одностороннього правочину. Мусимо погодитись з позицією О.С. Іоффе, який стверджував, що зобов'язання, пов'язані з конкурсом, які виникли, повинні потім змінитися і лише наостанок припинитися. Це обумовлено послідовністю настання тих юридичних фактів, які викликають формування та динаміку розглядуваних зобов'язань [3, с. 788-789]. Тому публічна обіцянка нагородити породжує дві групи індивідуальних, послідовно виникаючих зобов'язань. В першій групі зобов'язання виникають між засновником конкурсу та особами, які подали конкурсні роботи, а в другій групі — між засновником та переможцем (переможцями) конкурсу. Боржником в обох групах зобов'язань є одна і та ж особа — засновник конкурсу. Таким чином, можна зробити висновок, що *прощенням боргу можуть бути припинені зобов'язання,*

які виникають між особами, які подали конкурсні роботи, та/або переможцем (переможцями) конкурсу, з однієї сторони, та засновником конкурсу, з іншої сторони.

Стосовно першої групи зобов'язань необхідно зауважити, що предметом договору прощення боргу може бути *звільнення засновника конкурсу від обов'язку розглянути подану роботу та надати її оцінку.* При цьому, виходячи з припису ст. 1157 ЦК України, засновник конкурсу не може бути звільнений від обов'язку повернути річ, подану на конкурс, її власникові. Зобов'язання між засновником та переможцем (переможцями) конкурсу також можуть бути припинені шляхом укладення договору прощення боргу, за яким засновник конкурсу може бути звільнений від обов'язку виплатити винагороду або премію частково або в повному обсязі.

Умовами виникнення недоговірною зобов'язання в результаті *вчинення дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення* є: 1) наявність небезпеки настання невігідних майнових наслідків і спрямованість дій на їх попередження, усунення або зменшення; 2) вчинення дій в інтересах іншої особи (домінуса) без її доручення, тобто відсутність договірною зобов'язання між домінусом та діючою стороною (гестором); 3) спрямованість дій гестора на отримання вигоди домінусом (зокрема, фактичні (ремонт речі) та/або юридичні (укладення правочину, виконання обов'язку) дії); 4) об'єктивна неможливість отримати згоду домінуса на вчинення дій в його інтересах.

Зобов'язання із вчинення дій у майнових інтересах іншої особи може виникати залежно від характеру цих дій із *односторонньо-зобов'язуючого правочину*, в якому виражена воля

особи, що діяла в чужих інтересах; із *юридичного вчинку*, коли гестор вчиняє фактичні дії в інтересах домінуса, наприклад, своїми силами ремонтує крівлю будинку, чим запобігає псуванню майна домінуса від дощу» [5, с. 112].

Деякі вчені зазначають, що зміст такого зобов'язання складають права і обов'язки гестора і домінуса [4, с. 699]. Висловлюється думка, що домінус наділений наступними правами: вимагати надання гестором звіту про вчинені дії; вимагати від гестора передачі всього, що ним було одержано під час здійснення дій на користь домінуса [2, с. 694]. Однак, такий висновок нашоухує на думку, що мова йде про двостороннє зобов'язання, за яким кожна із сторін наділена правами та обов'язками одно стосовно одної.

На наш погляд, такі дії не можна розглядати в якості прав домінуса як кредитора. Скоріше мова йде про кредиторські обов'язки гестора: саме ця особа (кредитор за недоговірним зобов'язанням) зацікавлена у виконанні таких дій задля створення умов для належного виконання боржником (домінусом) свого обов'язку з відшкодування фактично зроблених витрат. З викладеного випливає, що зобов'язання, пов'язані з вчиненням дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення, *можуть припинятися шляхом укладення договору прощення боргу*, відповідно до якого особа, яка вчинила дії в майнових інтересах іншої особи (гестор), звільняє іншу особу (домінуса) від обов'язку відшкодувати фактично понесені витрати у зв'язку із вчиненням таких дій частково або в повному обсязі.

Ще один різновид недоговірних регулятивних зобов'язань пов'язаний із *рятуванням здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або*

юридичної особи. При цьому необхідно звернути увагу, що законодавець відмежовує зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, від тих, що виникають у зв'язку з рятуванням майна іншої особи. Розмір відшкодування обмежено вартістю майна, яке рятувалося. З викладеної характеристики випливає логічне питання: чи може боржник в особі держави або власника (володільця) майна бути звільнений від покладеного обов'язку на підставі договору прощення боргу?

В приписах ст.ст. 1161-1162 ЦК України законодавець використовує формулювання «шкода ... відшкодується ... в повному обсязі» [1]. На відміну від інших недоговірних регулятивних зобов'язань, регулювання зобов'язань, що виникають у зв'язку із рятуванням здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи, здійснюється імперативними нормами права. Порівнюючи вказані види зобов'язань, В.А. Чернат зазначає, що право того, хто вів чужі справи, на відшкодування витрат залежить від результату ведення справ, розумності та виправданості дій, виконання обов'язку повідомити зацікавлену особу про ведення її справ тощо. Натомість у разі рятування здоров'я та життя фізичної особи не вимагається ані вибору найкращих варіантів дій, ані повідомлення про те, що рятувальник збирається вчинити дії, спрямовані на рятування здоров'я та життя фізичної особи. Не є обов'язковим і позитивний результат таких дій [6, с. 263-264].

Зобов'язання внаслідок рятування здоров'я та життя або майна відносяться до регулятивних недоговірних зобов'язань. Дійсно, цивільним законодавством України встановлено, що при наявності необхідних умов власник (володілець) майна зобов'язаний

відшкодувати заподіяну рятувальнику шкоду. Однак, законодавством не встановлена пряма імперативна заборона припинення такого зобов'язання способами, відмінними від виконання. На наш погляд, такі відносини є цивільно-правовими і сторони зобов'язання можуть врегулювати їх на власний розсуд, у тому числі *припинивши їх прощенням боргу*. Більш того, таке прощення не направлене на обмеження особи кредитора у правоздатності (ст. 27 ЦК).

Аналізуючи застосування прощення боргу до недоговірних охоронних зобов'язань, в першу чергу необхідно звернути увагу саме на *створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичну особи*. В силу зобов'язання, що виникло внаслідок загрози завдання шкоди у майбутньому, особи, стосовно яких існує небезпека завдання їм шкоди у майбутньому (кредитори), мають право вимагати припинення діяльності або бездіяльності, що створює зазначену загрозу, а особа, що створила загрозу завдання шкоди (боржник), зобов'язана припинити відповідну діяльність або бездіяльність [7, с. 36]. Отже, можна стверджувати, що зобов'язання стосується тієї стадії (етапу) загрози, коли факт завдання шкоди відсутній, а тому відсутній обов'язок її відшкодування. Мова йде про делікт створення небезпеки заподіяння шкоди, тобто квазіделіктне зобов'язання. З аналізу положень ЦК України можна прийти до висновку про існування декількох стадій реалізації прав кредитора щодо захисту свого права. На першій стадії особа має право вимагати усунення небезпеки від того, хто її створює, а на другій: 1) вжиття невідкладних заходів щодо усунення загрози; 2) відшкодування завданої шкоди; 3) заборони

діяльності, яка створює небезпеку [1]. У випадку завдання шкоди виникають зобов'язання, що передбачені Главою 82 ЦК України (відшкодування шкоди).

Враховуючи викладене, ми приходимо до висновку про *неможливість припинення зобов'язань, що виникають внаслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичну особи, шляхом укладення договору про прощення боргу*. Такий висновок обумовлений самою природою аналізованого зобов'язання. Виглядає безглуздою можливість укладення правочину, за яким кредитор звільнить боржника від обов'язку усунути загрозу його життю, здоров'ю або ж майну. Цивільний закон встановлює принцип, відповідно до якого не допускаються дії особи, що вчиняються з наміром завдати шкоди іншій особі, а також зловживання правом в інших формах. Більш того, застосування прощення боргу суперечило б принципу розумності в цивільних правовідносинах. Як влучно зазначає В.Д. Примак, «...розумною слід вважати поведінку кредитора (потерпілого), який вживає адекватних заходів для усунення очевидної небезпеки посягання на його права та інтереси...» [8, с. 38]. Поведінку ж кредитора, який звільняє від обов'язку усунути загрозу щодо себе, навряд чи можна назвати розумною. З формально-юридичної точки зору, правочин про прощення боргу за таким зобов'язання на підставі положень ч. 1 ст. 27 ЦК України є нікчемним, оскільки обмежує цивільну правоздатність кредитора.

Ще одним різновидом недоговірних охоронних зобов'язань є ті, *що виникають у зв'язку із набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави*. Такі зобов'язання прийнято іменувати кондикційними.

Закон розрізняє два способи виникнення безпідставних вигід у однієї особи за рахунок іншої: безпідставне набуття та безпідставне збереження майна [4, с. 798]. Для виникнення таких зобов'язань достатнім є сам факт безпідставного набуття або ж збереження майна. Відповідно, обов'язком боржника є повернення такого майна кредиторіві, тобто власникові або іншому законному володільцю. Висловлюється думка, відповідно до якої потерпілий в рамках кондикційного зобов'язання, відмовляючись від своїх претензій на повернення безпідставно набутого майна, змінює тим самим не лише правовий режим останнього (майно набуває статус дарунка), але й правовий статус набувача, який набуває риси добросовісного суб'єкта — обдарованого. Тому відмова від майнової претензії до набувача підмінює механізм, який в ідеалі передбачає повернення майна власникові (потерпілому) і лише потім передачу цього майна в якості дарунка [9, с. 133].

Припиняючи такі зобов'язання прощенням боргу (наприклад, щодо повернення безпідставно набутої нежитлової будівлі), ми б могли говорити про те, що договір про звільнення боржника від обов'язку може бути підставою набуття у приватну власність нерухомого майна. Такий висновок є неприйнятним, виходячи з наступного. Звільнення особи від обов'язку за певним зобов'язанням в будь-якому випадку не збільшує її майновий стан, доцільніше говорити про його незменшення. Набувач такого майна на момент виникнення кондикційного зобов'язання не є його власником або користувачем на іншій законній підставі. Його слід характеризувати як фактичного (титульного) володільця. Речові права на майно як до, так і після виникнення зобов'язання, нале-

жать саме потерпілому. При можливості укладення договору прощення боргу в таких випадках, його змістом був би обов'язок потерпілого звільнити набувача від обов'язку повернути безпідставно набуте майно та, відповідно, право набувача вимагати виконання цього обов'язку. Але в результаті виконання умов договору прощення боргу відбулося б саме збільшення майна потерпілого, а не його незменшення, що, звичайно ж, суперечить правовій природі прощення боргу.

Тут також варто зауважити наступне. У випадку, якщо б чинне цивільне законодавство передбачало в якості предмета договору дарування не лише перехід права власності на речі та майнові права, але й звільнення від майнового обов'язку, ми дійсно мали б змогу говорити про можливість припинення аналізованих зобов'язань прощенням боргу. Саме ознака «незменшення» замість «збільшення» майна кредитора якісно відрізняє прощення боргу від договору дарування, тим самим *унеможливаючи припинення кондикційних зобов'язань прощенням боргу*.

До недоговірних охоронних також відносяться *деліктні зобов'язання*. Підставою їх виникнення є цивільне правопорушення, ознаками якого виступають: 1) наявність шкоди; 2) протиправна поведінка; 3) наявність вини (крім випадків, встановлених законом); та 4) причинний зв'язок між завданою шкодою та протиправною поведінкою її завдавача. В науковій літературі практично неможливо знайти погляди вчених щодо можливості припинення деліктних зобов'язань прощенням боргу. На думку М.О. Єгорової, виходячи з того, що майнове позбавлення має характер додатково обтяження по відношенню до порушеного

зобов'язання (відшкодування збитків) або порушеного права (деліктне зобов'язання), можна стверджувати, що звільнення боржника від цього обов'язку жодним чином не збагатить його майнову сферу, а лише дозволить зберегти його майно. В подібних випадках прощення боргу за правовими наслідками (припинення правовідношення) тотожне відмові потерпілої сторони від реалізації права на захист при наявності неправомірної поведінки [10, с. 508].

В ЦК України, на відміну від інших способів припинення зобов'язань, немає жодних заборон щодо можливості припинення деліктних зобов'язань прощенням боргу. Тому, за загальним правилом, при наявності факту вчинення цивільного правопорушення виникає деліктне зобов'язання, яке потерпілий та завдавач шкоди (деліквент) мають право припинити шляхом укладення договору прощення боргу, в якому потерпілий звільняє деліквента від обов'язку відшкодувати завдану шкоду. Проте не можна говорити про отождоження такого договору з відмовою потерпілої сторони від реалізації права на відшкодування шкоди ані за змістом, ані за правовими наслідками. Прощення боргу завжди виражається у формі договору, правовим наслідком укладення якого є припинення первісного зобов'язання. Іншими словами, припиняє існувати обов'язок деліквента відшкодувати шкоду. В свою чергу, відмова від права на відшкодування шкоди позбавлена фактичного та юридичного вираження, тобто є бездіяльністю, яка не призводить до припинення деліктного зобов'язання. Якщо особа не звертається до правопорушника з вимогою про відшкодування завданої шкоди або до суду за захистом свого порушеного права, це не означає, що

деліктне зобов'язання припиняється, навіть після спливу строку позовної давності. Тому не можемо погодитися з думкою О.О. Отраднової про те, що прощення боргу виражається у нездійсненні потерпілим права на звернення до суду з вимогою про відшкодування [11, с. 255]. Крім того, необхідно враховувати, що припинення деліктного зобов'язання далеко не завжди пов'язане із звернення до суду, адже зобов'язання може припинитися добровільним відшкодуванням шкоди потерпілому. Договір прощення боргу за деліктним зобов'язанням об'єктивно відповідає всім вимогам, які ставляться до такого правочину: він є двостороннім, безоплатним, на момент його вчинення існує дійсне зобов'язання, звільнення від обов'язку призводить до незменшення майна правопорушника і так далі.

Цивільний закон встановлює недопустимість укладення договору прощення боргу лише у випадку, якщо сам факт його виконання призводить до порушення права третьої особи щодо майна кредитора, який звільняє боржника від обов'язку за первісним зобов'язанням. Від так, припинення деліктного зобов'язання про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого, шляхом прощення боргу є можливим, якщо це не порушить прав третіх осіб щодо майна потерпілого. Проте, важко уявити на практиці можливість укладення договору, яким буде встановлено обов'язок звільнити деліквента від обов'язку відшкодувати таку шкоду.

Висновки. Таким чином, будь-які недоговірні регулятивні зобов'язання, а також делікти зобов'язання можуть бути припинені шляхом укладення договору про прощення боргу. Однак, ми приходимо до висновку про немож-

лівість припинення таким способом зобов'язань, що виникають внаслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичну особи, а також зобов'язань, що виникають у зв'язку із набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний кодекс України [Текст]: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Цивільне право: підручник: у 2 ч. Ч. 2 / за заг. ред. В.А. Кройтора та Є.О. Мічуріна. — Х.: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2013. — 814 с.
3. Иоффе О.С. Обязательственное право. — М.: «Юрид. лит.», 1975. — 880 с.
4. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / В.І. Борисова (кер. авт. кол.), Л.М. Баранова, Т.І. Бегова та ін.; за заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. — Х.: Право. — 2011. — Т. 2. — 816 с.
5. Ігнатенко В.М. Односторонні правомірні дії як підстави виникнення позадоговірних зобов'язань за Цивільним кодексом України. // Державне будівництво та місцеве самоврядування. — 2004. — № 7. — С. 104-117.
6. Чернат В.А. Зобов'язання внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи. // Актуальні проблеми держави і права. — 2006. — Вип. 25. — С. 260-265.
7. Габріадзе М.Р. Зобов'язання, що виникають внаслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи, у цивільному законодавстві України : дис. ... канд. юрид. наук. — К., 2007. — 178 с.
8. Примак В.Д. Засади розумності в механізмі цивільно-правової відповідальності // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. — 2013. — Т. 2. — № 6-2. — С. 37-40.
9. Соломин С.К., Соломіна Н.Г. Прощення долга: вопросы квалификации. // Закон. — 2012. — № 4. — С. 130-136.
10. Егорова М.А. Прекращение обязательств: опыт системного исследования правового института. Монография. — Москва, 2013. — 1236 с.
11. Отрадна О. Способы прекращения деликтных обязательств по воле сторон: украинский опыт // Закон и жизнь. — 2013. — № 8.2. — С. 251-255.

Шимко Ф.А.

Прекращение внедоговорных обязательств прощением долга.

Анотація. В статье анализируются положения действующего законодательства Украины, регулирующие прекращение внедоговорных обязательств вследствие освобождения кредитором должника от его обязанностей. Определены конкретные виды регулятивных и охранительных внедоговорных обязательств, которые могут быть прекращены на основании договора о прощении долга.

Ключевые слова: прекращение обязательств, прощение долга, внедоговорные обязательства, сделка, договор.

F. Shimko

Termination of non-contractual obligations based on the debt forgiveness.

Summary. The article analyzes the provisions of the current Ukrainian legislation governing the termination of non-contractual obligations as a result of the release of the debtor of his duties by the creditor. Specific types of regulatory and enforcement of non-contractual obligations, which may be terminated on the basis of an agreement of the debt forgiveness, have been identified.

Keywords: termination of the obligations, debt forgiveness, non-contractual obligations, deal, agreement.